

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ У РАЗІ ЗАСУДЖЕННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНІ ПОСЯГАННЯ НА ГРОМАДСЬКУ ТА ПРИВАТНУ ПРОФЕСІЙНУ ОХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

**Сийплові Микола Васильович - кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу Ужгородського національного
університету (Ужгород, Україна)**

Публикация посвящена рассмотрению практического применения уголовно - правового института освобождения от отбывания наказания с испытанием в случае осуждения за уголовно-противоправные посягательства на общественную и частную профессиональную охранную деятельность в Украине.

Акцентируется внимание на социальной обусловленности и конституционности данного института.

Охарактеризовано состояние осуществления судопроизводства судами уголовной юрисдикции в части назначения уголовного наказания и освобождения от его отбывания с испытанием.

Установлено, что учитывая судебную практику существует ряд несоответствий заключения соглашения о применении к требованиям уголовного и уголовно-процессуального кодексов Украины в случае осуждения за уголовно-противоправные посягательства на общественную и частную профессиональную охранную деятельность.

Сделан вывод о росте общественной востребованности общественных и частных профессиональных охранных организаций, необходимости государственной поддержки и содействия их успешному функционированию. Акцентировано внимание на действенности и целесообразности применения института освобождения от отбывания наказания с испытанием в случае осуждения за уголовно - противоправные посягательства на общественную и частную профессиональную охранную деятельность.

Ключевые слова: наказание, освобождение отбывания наказания, охранная деятельность, частная охранная деятельность, уголовная ответственность, преступления в сфере охранной деятельности.

Publicarea este dedicată luării în considerare a aplicării practice a institutului de drept penal de scutire de la executarea unei pedepse cu un test în cazul condamnării pentru înfrângeri ilegale din punct de vedere penal în activități de securitate profesională publică și privată din Ucraina.

Accentul este pus pe condiționarea socială și constituționalitatea acestei instituții.

Se caracterizează starea de punere în aplicare a procedurilor judiciare de către instanțele de jurisdicție penală în ceea ce privește atribuirea pedepsei penale și scutirea de a o judeca.

S-a stabilit că, având în vedere practica judiciară, există un număr de discrepante în acordul încheiat cu privire la reconcilierea cu cerințele codurilor procedurale penale și penale ale Ucrainei, în cazul condamnării pentru infracțiuni ilegale pe activități de securitate profesională publică și privată.

Se concluzionează că există o cerere publică din ce în ce mai mare de organizații de securitate profesională publice și private și că este nevoie de sprijin și asistență de la stat pentru funcționarea cu succes a acestora. Atenția este axată pe eficacitatea și adecvarea aplicării instituției de scutire de la executarea unei pedepse

cu un test în cazul condamnării pentru atacuri ilegale din punct de vedere penal la activități de securitate profesională publică și privată.

Cuvinte cheie: pedeapsă, scutire de la executarea unei pedepse, activități de securitate, activități de securitate privată, răspundere penală, infracțiuni în domeniul activităților de securitate.

The publication is focused on the consideration of practical application of the penal institution of exemption from serving a sentence on probation in case of conviction for criminal and unlawful encroachments on public and private professional security activities in Ukraine.

Special attention has been paid to the social conditionality and constitutionality of this institution, which has deep historical roots, and embodies a humane attitude to persons at the present stage of the development of statehood, based on the assumption of a random nature of their wrongdoing, i.e., confirms the inviolability of the presumption of innocence principle in the context of narrowing the boundaries of criminal and legal repression.

The author has characterized the state of judicial proceedings by criminal jurisdiction courts with regard to the imposition of criminal punishment and exemption from its execution with the probation.

As a result of the analysis of the grounds of applying the considered type of exemption, it has been established that there is a number of inconsistencies, taking into account court practice, regarding the concluded agreement on reconciliation with the requirements of the criminal, criminal and procedural codes of Ukraine in case of conviction for criminal and unlawful encroachments on public and private professional security activities.

Examples of existing case law substantiate the effectiveness and efficiency of the application of the exemption from serving a sentence on probation in case of conviction for criminal and unlawful encroachments within the researched field.

The author has concluded about the increase in public demand for public and private professional security organizations and the need for state support and promotion of their successful functioning. Emphasis has been placed on the effectiveness and expediency of applying the institution of the exemption from serving a sentence on probation in case of conviction for criminal and unlawful encroachments on public and private professional security activities.

Key words: punishment, sentencing, security activities, private security activities, criminal liability, crimes in the field of security activities.

Постановка проблеми. Одним із заходів кримінально-правового впливу на особу, що вчинила злочин, є інститут звільнення від кримінального покарання з випробуванням. Він базується на суспільних потребах, що обумовлені імперативністю вимог статті 62 Конституції України щодо непорушності принципу презумпції невинуватості, у розрізі гуманізації кримінальної відповідальності та звуження меж кримінально-правової репресії з метою досягнення цілі покарання без його реального відбування та успішної ресоціалізації особи, що вчинила злочин. І це закономірно. Злочинність є мінливою категорією, такими ж повинні бути і методи кримінально-правового впливу на осіб, що вчиняють злочини. Це в повній мірі стосується розгляду виду звільнення від відбування покарання з випробуванням, який має глибокі історичні корені, а на сучасному етапі втілює гуманіс-

тичне ставлення держави до осіб, які зробили помилку, порушивши закон, тобто, вона проявляє до особи, що вчинила злочин вперше, довіру, засновану на припущенні про випадковий характер її протиправного діяння.

Говорячи про сферу протиправних посягань на громадську та приватну професійну охоронну діяльність, слід відмітити їх досить широку розгалуженість. Їх можна розглядати в таких площинах: охоронна діяльність як різновид господарської діяльності; охоронна діяльність як різновид діяльності з охорони громадського порядку та безпеки; охоронна діяльність як різновид службової діяльності; охоронна діяльність як різновид діяльності із захисту життя, здоров'я людини та власності фізичних та юридичних осіб.

У останні роки до діяльності з надання послуг з охорони власності та громадян залучається все більша кількість суб'єктів, вагомий

сегмент серед яких займають громадські та приватні структури. Однак, законодавче врегулювання приватної охоронної діяльності на сьогоднішній день містить певні прогалини в плані забезпечення захисту такої діяльності, у тому числі, кримінально-правовими засобами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням свого часу перебував у центрі наукової уваги таких вчених, як: А.В. Андреева, І.Г. Богатирьова, В.М. Дрьоміна, О.О. Книженко, Є.С. Назимко, В.В. Скибицького, - Ю.М. Ткачевського, В.М. Трубікова, М.І. Харвронюка, П.В. Хряпінського. Ці та інші вчені досить повно і широко дослідили проблему появи, існування і функціонування даного інституту в Україні та за кордоном, в узагальненому його вигляді.

Метою ж даної публікації є спрямування наукового пошуку на дослідження особливостей звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі засудження за кримінально-протиправні посягання на громадську та приватну професійну охоронну діяльність.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи стан здійснення судочинства судами кримінальної юрисдикції, вища судова інстанція зазначає, що у 2017 році місцеві загальні суди звільнили від відбування покарання 32,6 тис. засуджених осіб, що на 1,3 % більше у порівнянні з попереднім роком; їх частка від загальної кількості засуджених за всі види злочинів осіб залишилася майже на рівні 2016 р. – 42,4 %; із них звільнено з випробуванням (ст. 75 КК) – 29,4 тис. осіб, або 38,3 %. У тому числі за вчинення тяжких злочинів звільнено від відбування покарання з випробуванням 14,1 тис. засуджених, або 47,8 % від загальної кількості звільнених із випробуванням осіб, а за особливо тяжкі – 105 осіб, або 0,4 %. [1].

Верховний Суд звертає увагу на те, що питання призначення кримінального покарання та звільнення від його відбування повинні вирішуватися з урахуванням мети покарання як такого, що включає не тільки кару, а й виправлення засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими

особами. При цьому з огляду на положення ст. 75 Кримінального кодексу України (далі КК України) законодавець підкреслює важливість такої цілі покарання, як виправлення засудженого, передбачивши, що при призначенні низки покарань, у тому числі у виді позбавлення волі на строк не більше п'яти років, особу може бути звільнено від відбування покарання з іспитовим строком, якщо суд дійде висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання, при цьому суд має врахувати не тільки тяжкість злочину, особу винного, але й інші обставини справи. Це право суду є дискреційним. Його реалізація становить правозастосовну інтелектуально-вольову діяльність суду, в межах якої і приймається рішення про можливість застосування чи незастосування ст. 75 КК [2].

Згідно з ч. 1 ст. 75 КК України підставою звільнення від відбування покарання з випробуванням є констатована судом залежно від обставин конкретного кримінального провадження сукупність відомостей щодо тяжкості вчиненого кримінального правопорушення (вчинених кримінальних правопорушень), особи винного та інших обставин справи (наприклад, обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання). Їх вплив на обрання цього виду звільнення від покарання залежить виключно від суддівського розсуду, який наразі сьогодні обмежений випадками засудження особи за корупційні злочини. Умови звільнення від відбування покарання з випробуванням за ч. 1 ст. 75 КК України становлять обставини, що засвідчують факти: а) засудження особи за будь-який злочин крім корупційного; б) у разі засудження особи призначенні їй покарання лише у виді виправних робіт, службового обмеження для військово-службовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років.

Відповідно до ч. 2 ст. 75 КК України підставою звільнення від відбування покарання з випробуванням є затверджена угода про примирення або про визнання винуватості, в якій засудженій особі узгоджено не лише покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військово-службовців, обмеження волі, позбавлення волі на строк не

більше п'яти років, а ще й обов'язково також власне звільнення від відбування покарання з випробуванням. Умову звільнення від відбування покарання з випробуванням за ч. 2 ст. 75 КК України становить констатована судом відповідність укладеної угоди про примирення або про визнання винуватості вимогам КК, КПК та/або закону.

У юридичній літературі зазначається, що у разі затвердження угоди суд не повинен давати власної оцінки можливості виправлення засудженого без відбування покарання з випробуванням, з урахуванням тяжкості злочину, особи винного та інших обставин справи. Це питання зазвичай визначають сторони провадження (нерідко на підставі взаємовигідних умов угоди) [3]. З одного боку, це дійсно так. Але, з іншого, не зовсім, оскільки, як уже було зазначено, обов'язковою умовою звільнення від відбування покарання з випробуванням за ч. 2 ст. 75 КК України є констатована судом відповідність укладеної угоди про примирення або про визнання винуватості вимогам КК, КПК та/або закону. Констатація судом такої відповідності певним чином і засвідчує його власну оцінку можливості звільнення особи від відбування покарання з випробуванням, адже невідповідність укладеної угоди про примирення або про визнання винуватості вимогам КК, КПК та/або закону унеможливує таке звільнення. Вочевидь, що така невідповідність як раз і може полягати у тому, що сторонами провадження під час укладання відповідної угоди не зовсім «коректно» врахований ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеристика особи винного та інші обставини справи.

Наведений причинно-факторний комплекс здійснення загального і спеціального звільнення від відбування покарання з випробуванням цілком може бути використаний й у випадку безпосередньої реалізації звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі засудження за кримінально-протиправні посягання на громадську та приватну професійну охоронну діяльність. Єдине уточнення полягає у тому, що загальне звільнення від відбування покарання з випробуванням

у випадку вчинення цих кримінально-протиправних посягань (ч. 1 ст. 75 КК України) не може відбутися щодо окремих злочинних діянь, які опосередковано «зсередини» порушують інтереси учасників охоронних відносин. До таких посягань належать злочини, передбачені ст. 364, 364-1, 368, 268-2, 368-3 КК України. Крім того, ми не виключаємо наявності випадків унеможливлення реалізації в окремих випадках і спеціального звільнення від відбування покарання з випробуванням (ч. 2 ст. 75 КК України) у разі вчинення окремих з цих кримінально-протиправних посягань. Йдеться зокрема про випадки неможливості звільнення від відбування покарання з випробуванням за ч. 2 ст. 75 КК України у зв'язку з об'єктивною неможливістю укладення угоди про примирення у випадку умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України), умисного тяжкого тілесного ушкодження, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України тощо.

Попри це, у цілому, є всі підстави стверджувати, що звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі вчинення кримінально-протиправних посягань у сфері громадської та приватної професійної охоронної діяльності є достатньо дієвим і ефективним засобом досягнення тих завдань, що стоять перед кримінальним законодавством України. Вказане яскраво підтверджується чисельними прикладами наявної судової практики. Так, вироком Володимир-Волинського міського суду Волинської області від 07.08.2007 р. особу В визнано винним у вчиненні злочину, передбаченому ч. 2 ст. 350 КК України (особа В заподіяв легке тілесне ушкодження громадянину, який виконував громадський обов'язок, у зв'язку з його громадською діяльністю) та обрано покарання у виді трьох років обмеження волі. На підставі ст. ст. 75, 76 КК України особу В звільнено від відбування покарання, якщо він протягом одного року іспитового строку не вчинить нового злочину, виконає покладені на нього зобов'язання: повідомляти органи кримінально-виконавчої системи про зміну місця

проживання, періодично з'являтися до них на реєстрацію. Обираючи особі В покарання і вирішуючи питання про його звільнення від нього, суд враховував ступінь тяжкості вчиненого злочину, а саме його середню тяжкість. Як пом'якшуючі покарання обставини: щире каяття у вчиненому, активне сприяння розкриттю злочину, особу засудженого, а саме: його позитивну характеристику з місця проживання, вперше притягнення його до кримінальної відповідальності [4]. Інший приклад. Вироком Придніпровського районного суду м. Черкаси від 18.10.2007 р. № 1-246/2007 особу К визнано винним у вчиненні злочинів, передбачених ч.2 ст.186 і ч.2 ст. 350 КК України (умисне заподіяння середньої тяжкості тілесного ушкодження громадянину, який виконує громадський обов'язок, у зв'язку з його громадською діяльністю), та призначено йому покарання: за ч.2 ст.186 КК України – 4 роки позбавлення волі; за ч.2ст. 350 КК України – 3 роки позбавлення волі. На підставі ст.70 КК України шляхом часткового складання призначених покарань особі К остаточно призначено покарання у вигляді п'яти років позбавлення волі та на підставі ст. 75 КК України звільнено від відбуття покарання з випробуванням, з іспитовим строком три роки. При призначенні покарання та вирішенні питання про звільнення особи К від його відбування суд врахував характер та ступінь суспільної небезпечності вчиненого ним злочину, особу підсудного, який за місцем проживання та роботи характеризується позитивно. Як пом'якшуючу відповідальність обставину суд враховував щире каяття, відшкодування в повному обсязі матеріальних збитків потерпілій особі. Обтяжуючих відповідальність обставин судом не було встановлено[5].

Реалізація звільнення від відбування покарання з випробуванням за вчинення кримінально-протиправних діянь у сфері громадської та приватної професійної охоронної діяльності без особливих заперечень з точки зору дотримання положень чинного кримінального і кримінального процесуального законодавства знаходить свій прояв і в діяльності багатьох інших судів України [6]. При чому сучасна судова практика окрім іншого

характеризується і тим, що рішенням про можливість звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням за вчинення кримінально-протиправних посягань у сфері громадської та приватної професійної охоронної діяльності може передувати звернення суду з письмовим запитом до органу пробації про надання досудової доповіді щодо обвинуваченого (п. 6 ч. 3, ч. 5 ст. 314 КПК). Досудова доповідь про обвинуваченого повинна містити соціально-психологічну характеристику; оцінку ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення; висновок про можливість виправлення без обмеження волі або позбавлення волі на певний строк [7].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок слід вказати що громадська та приватна професійна охоронна діяльність – це особлива сфера суспільних відносин, яка, з одного боку, є недостатньо урегульованою на законодавчому рівні, а з іншого – гостра потреба у суспільстві (про що свідчить зростання кількості приватних охоронних компаній). Тому одним із завдань держави, яка потребує своєчасного правильного вирішення є створення сприятливих умов успішного функціонування приватної сфери охоронної діяльності, шляхом прийняття законних, обґрунтованих й умотивованих суддівських рішень у разі засудження за кримінально-протиправні посягання на громадську та приватну професійну охоронну діяльність у тому числі.

Одним із важелів впливу на позитивне вирішення цієї ситуації є застосування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням в означеній площині. Саме він вбачається як ефективний і дієвий засіб досягнення мети кримінального судочинства, що забезпечує диференційований підхід до визначення його змісту, та відповідає кримінально – правовим принципам справедливості і гуманізму.

Література

1. Аналіз стану здійснення судочинства судами кримінальної юрисдикції у 2017 році / Відділ аналізу судової статистики судів кримінальної юрисдикції правового управління

(III) департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду 16 березня 2018 р. / Верховний суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Analiz_krum_sud_2017.pdf (дата звернення 23.09.2018).

2. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного суду: щодо призначення покарання / Аналітичні огляди / Верховний суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/ogljad_kks_vs.pdf (дата звернення 23.10.2018).

3. Горох О. П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування : монографія / О. П. Горох ; за наук. ред. А. А. Музики. Київ : ВД «Дакор», 2019. 676 с.

4. Вирок Володимир-Волинського міського суду Волинської області від 07.08.2007 р. №1-189/07/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5780528> (дата звернення 23.09.2018).

5. Вирок Придніпровського районного суду м. Черкаси від 18.10.2007 р.- № 1-246/2007 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5471282> (дата звернення 23.09.2018).

6. Вирок Володимир-Волинського міського суду Волинської області від 07.08.2007 р. №1-189/07/ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5780528> (дата звернення 23.09.2018); Вирок Придніпровського районного суду м. Черкаси від 18.10.2007 р. № 1-246/2007 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5471282> (дата звернення 23.09.2018).

7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2018. 1368 с.

